

TALLER DE LLENGUA
Valencià 1r d'ESO

REpunt

1

projecte

REpunt

materials educatius
per a l'escola valenciana

bromera.txt

La literatura està formada pel conjunt d'obres escrites i publicades. Les obres poden classificar-se en gèneres literaris, que són la **poesia** (text en vers), la **narrativa** (text en prosa) i el **teatre** (text dialogat).

1 Llig aquest relat, busca en el diccionari el significat de les paraules que no conegues i fes les activitats.

Text 1 ► L'oreneta i el rei

Una vegada era una oreneta jove que es disposava a fer niu per primera vegada. Volant amb les seues companyes va arribar a Borriana, prop de València. Això passava ja fa molt de temps, quan València era dels moros i el rei en Jaume I volia conquerir-la.

Aquells dies que l'oreneta va arribar-hi, el rei era a Borriana. Feia uns dies que l'havia conquerida. Ara recollia menjar per als soldats. Havia fet muntar les tendes en una plana tota assolellada. A l'oreneta li va agradar el lloc. De lluny, ja va endevinar que hi trobaria mosquits i mosques i altres cuques que nosaltres ni veiem, però que les orenetes veuen de qui sap on, que per això són orenetes.

Les tendes eren de colors molt vistosos; dalt els pals que les aguantaven voleiaven gallarets i al mig del campament hi havia la tenda del rei, la més alta, la més bonica de totes.

La nostra oreneta de seguida se'n va enamorar. Allí, enganxat al pal del mig hi construiria el seu niu. Les seues companyes, passant i repassant, tot era dir-li:

–No el faces allí...

–Aquestes tendes són de roba i qualsevol dia un cop de vent les arrabassarà...

Però ella, com si res. Volia el seu niu allí, aferrat al pal més alt de la tenda més alta, sota un gallaret groc d'or amb ratlles vermelles, com una flama.

Així és que hi va fer el niu, hi va pondre els ous, els va covar i en van nàixer els orenells més vius que mai hàgeu vist, allí sota aquell gallaret d'or i flama.

Ara que la pobra oreneta no s'hi veia de feina: caçava mosques i mosquits a centenars, a milers, i vinga entaforar-los a les boques dels orenells, sempre badades com calaix de pastera.

Mentre l'oreneta s'afanyava pel menjar dels fills, el rei en Jaume s'afanyava pel menjar de l'exèrcit i es disposava a anar més lluny, a cercar-ne més.

Un dia, es reuniren els cavallers que anaven a acompanyar el rei i aquest va sortir de la tenda amb l'elm lluent al cap, la capa de viatge damunt les espatlles i a punt de muntar a cavall.

Els servents van començar a desparar la tenda que el rei duia sempre amb ell aconduïda en una mula blanca. Però la pobra oreneta, en sentir com sorollava el pal, va endevinar que tot aquell enrenou faria caure el seu niu i els seus orenells. I començà a volar i a xisclar...

Tant de volar desesperat va fer aixecar els ulls al rei qui, de seguida, es va adonar del que passava.

–Atureu-vos –ordenà als seus servents–. No despereu la tenda. Aquesta oreneta ha fet niu en la nostra fe i fins que no se n'haurà anada amb els seus fills, la nostra tenda restarà alçada.

Després va començar a cavalcar. L'oreneta va entendre el que passava i va fer unes quantes volades entorn del cap del rei com a mostra d'agraïment i va retornar al niu.

Tota la vida se'n va recordar; i quan ho contava als fills, néts i besnéts quedava una mica somniosa, com si veiés encara la imatge del cavaller gentil, més alt i ben plantat que tots els altres. I sempre acabava el conte amb aquestes paraules: «Jo em pense que era un rei...»

I el rei en Jaume, què us sembla, es va recordar de l'oreneta? Penseu si va haver de conèixer de gentes i pobles; si va tenir dies tristos i gloriosos; si va haver de lluitar. Quan va ser molt vell, va voler que tot això fóra escrit en la *Crònica de Jaume I* o *Llibre dels fets* perquè anys després tothom ho sabera.

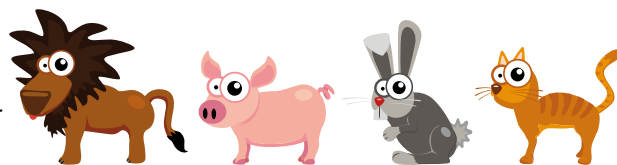
FERRAN ZURRIAGA i MANUEL BOIX. *Veles e vents*. Edicions 3 i 4 (adaptació)

- Quins personatges hi intervenen? On i quan ocorren els fets?
- Quins elements del relat són reals i quins fantàstics?
- Com era el rei en Jaume I? ☐ responsable ☐ ecologista ☐ cruel ☐ sensible ☐
- A quin gènere literari pertany el text? ☐ poesia ☐ narrativa ☐ teatre
- Busca informació sobre la *Crònica de Jaume I* o *Llibre dels fets* en Internet o en una enciclopèdia i fes-ne un resum.

Punt crític

Les faules

Des dels orígens la literatura de tots els països ha fet servir els animals per parlar dels defectes i de les virtuts humanes.

Una **faula** és un relat breu en què els protagonistes són **animals** que parlen, pensen i actuen com els éssers humans. Poden estar escrites en prosa i en vers. La faula té l'objectiu d'**educar i instruir**, i inclou un **ensenyament moral**.

Alguns **autors** són **Isop**, escriptor grec que va viure al segle VII a. C. l'obra del qual ha servit a molts faulistes posteriors; Jean de **La Fontaine**; Tomás de **Iriarte**, i Félix María **Samaniego**.

En la nostra llengua destaca **Ramon Llull**, que visqué a Mallorca durant el segle XIII. Fou un filòsof, místic i teòleg ben rellevant i va escriure el *Llibre de les bèsties*, entre moltes altres obres.

2 Llig aquesta faula i respon a les preguntes que hi ha tot seguit.

Text 2 ► L'ase amb pell de lleó

Un dia un ase va trobar una pell de lleó. Es va posar tan content que s'hi va vestir i va exclamar:

–Just el que necessite!

I mirant-se en el reflex de l'aigua d'un estany, va cridar:

–Sóc un lleó! Sóc un lleó! Ningú no tornarà mai més a burlar-se de mi!

I se'n va anar al bosc, caminant majestuosament com un lleó, per tal de trobar-se amb els altres animals.

El primer que el va veure va ser el conill. Aquest es va espantar de tal manera que va eixir fugint a amagar-se al cau.

–Que bé! Creu que sóc un lleó! –va exclamar l'ase molt content.

Després es va creuar amb la rabosa, que sempre es burlava de l'ase perquè el considerava molt ignorant. Però, aquesta vegada no el va reconèixer i, presa del pànic, va cridar:

–Majestat, sou un rei generós, us suplique que no em mengeu!

L'ase es trobava cada vegada més convençut que podria enganyar tots els animals, perquè en veure'l, els habitants del bosc corrien, volaven i fugien a amagar-se als caus i nius.

–Un lleó! Amagueu-vos! –cridaven els animals aterrits.

L'ase es passejava pel bosc, tot content amb la disfressa, i va pensar que, si feia un rugit, encara li tindrien més por. Aleshores es va posar a rugir, però el rugit del fals lleó sonava més aviat com el bram d'un ase.

–Espereu! Escolteu! Aquest lleó no rugeix com un lleó, més aviat brama com un ase! –va exclamar la rabosa que el mirava amagada darrere d'un arbre.

–És l'ase disfressat amb una pell de lleó! –va concloure l'astuta rabosa.

I tots els animals del bosc descobriren l'engany de l'ase i continuaren fent-li burla.

*L'ase disfressat pot enganyar,
però l'engany acaba quan comença a parlar.*

ISOP. *Faules*. Vicens Vives (adaptació)

- Qui és el protagonista de la faula?
- Quina qualitat negativa se li atribueix?
- Quina qualitat positiva s'atribueix al lleó?
- Quins animals es troben amb l'ase?
- Com es descobreix l'engany?
- Què volen dir els dos versos finals?

3 Escriu la teua opinió a propòsit dels humans que pretenen impressionar els altres amb una aparença falsa.

El diari personal

El **diari personal** és un text narratiu, de caràcter íntim i personal, que comprén notes diàries sobre fets, però també sentiments i pensaments de qui l'escriu. Pot ser:

- **Privat**, l'autor l'escriu per a llegir-lo en la intimitat. Inclou una gran varietat de temes amb tota llibertat. Es redacta en un nivell de llengua col·loquial o informal.
- **Públic o literari**, si l'autor l'escriu sobre si mateix, o bé s'identifica amb un personatge i, sota la personalitat d'aquest, inventa un diari per a publicar-lo. Segons el tipus de personatge narrador, s'hi fa servir un nivell de llengua més o menys culte o literari.

Alguns títols i **autors** són: *Diari*, d'Anna Frank; *Diari d'un jove maniàtic*, d'Ann McPherson i Aidan Macfarlane; *Raquel*, d'Isabel-Clara Simó; *El diari lila*, de Gemma Lienas...

4 Completa els espais buits d'aquest fragment de diari amb els adjectius següents:

atractiu, experta, apropiats, mutilat, mèdic, bandarra, tímid, simpàtic, blancs, aprovat, baixa, atlètic

Text 3

7 de gener

No puc concentrar-me, el cap no para de pegar voltes a totes aquelles coses que hauria d'estar fent i que, no obstant això no puc fer. Sóc una mundial inventant excuses.

He de telefonar a les meues amigues per descobrir què estan fent, he de netejar l'habitació (fins i tot això és millor que treballar), he de trobar el meu pobre bolígraf blau «reduït a la mínima expressió a força de mastegar-lo». En tinc cinc, però és l'únic que m'agrada usar i ja fa una setmana que l'he perdut. La cosa pitjor és que m'he barallat amb Bovril. Anit es va cagar en el meu llit (la mare m'ho ha fet netejar tot, i això m'ha fet tirar les primeres farinetes).

Crec que em faré una llista de xicots que podria estimar:

John (8 punts de 10), passable, no besa malament del tot (una vegada per Nadal), viu tres cases més enllà de la meua, va a la meua classe, és un poc, va amb una colla vestida de negre i de roig, em sembla que es tiny els cabells, es tira molts pets. Crec que no podria viure amb tanta pudor.

Sam (10 punts de 10),, però sembla que ni tan sols sap que existisc. És el millor amic de Pete, segur d'ell mateix, però sense pretensions. Son pare també és un líder (un investigador), un immuno... i alguna altra cosa.

Ram (7 punts de 10), el germà gran de Sota. Atractiu de veritat però un poc Mark (2 punts de 10), el de puntuació més Estudia segon curs de Batxillerat i no va amb cap xicota, que jo sàpia: preferiria eixir amb el seu germà de set anys.

Andrew (5 punts de 10),, però té els mateixos anys que jo. Orgullós, vol fer caure totes les xiques, fins i tot a mi. Put a cigarrets i... porta calcetins!

Winston (8 punts de 10), en plena forma i

Mike, el nanet. i amistós, però no el puntue perquè em pense que li agraden els xics.

ANN MCPHERSON I AIDAN MACFARLANE
Nou diari de la jove una maniàtica. Edicions Bromera

5 Respon a aquestes preguntes.

- Qui narra els fets? ☐ una periodista ☐ la jove protagonista ☐ una narradora externa
- Subratlla els verbs en primera persona. Quin temps hi predomina? ☐ futur ☐ present ☐ passat
- Quina classe de diari és? ☐ públic ☐ privat ☐ literari ☐ informal
- Quins elements demostren que aquest diari és una traducció a valencià?

6 Redacta una pàgina del teu diari personal. Si vols, pots imitar l'estructura del text anterior (conta què has de fer i fes una valoració sobre amics o amigues). Inclou-hi opinions i sentiments.

La novel·la

Una novel·la és una **narració de ficció**, ja que els fets contats són invenció de l'autor. Està escrita en **prosa** i, a més de la narració, hi ha **descripcions** i **diàlegs**. Té una **trama complexa** i una **llargària considerable**. Té com a objectiu principal **entretenir** el lector.

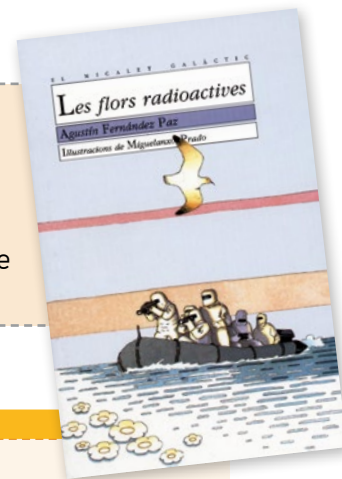
Les novel·les es classifiquen en els **subgèneres** següents: de misteri, fantàstiques, de ciència-ficció, romàntiques, històriques, d'aventures, policiaques, psicològiques i eròtiques.

La novel·la de ciència-ficció

Una novel·la de ciència-ficció té aquestes característiques:

- Destaca la **imaginació** i l'exploració d'un món possible diferent del real.
- Hi intervenen **personatges fantàstics** (robots, extraterrestres...).
- Tracta temes relacionats amb la **ciència** (la clonació, la vida en altres planetes...).

Alguns títols i **autors** són: *Jo, robot*, d'Isaac Asimov; *Mecanoscrit del segon origen*, de Manuel de Pedrolo; *Quasi Déus*, de Montserrat Galícia...

7 Localitza en aquest fragment exemples de narració, de descripció i de diàleg.

Text 4

McLogan va fer una pausa, va beure uns glops d'aigua i va continuar:

–Doncs bé, fa dos dies uns pesquers gallecs van descobrir que hi havia alguna cosa lluenta en les aigües de la fossa atlàntica, notícia ja ben difosa i de la qual els supose sabedors. Com també supose que estaran al cas del grau de sensibilització de l'opinió pública amb tot allò relacionat amb l'energia nuclear, sobretot des de l'accident de Txernòbil. A la carpeta que tenen davant trobaran una selecció dels articles que sobre el tema ja han aparegut als principals diaris europeus.

McLogan no tenia cap pressa a acabar el seu parlament, de manera que va fer una nova pausa per facilitar les intervencions d'alguns dels assistents.

–Tot això farà –va comentar el contraalmirall Dubois– que hàgem d'assistir al muntatge antinuclear a què ens tenen acostumats tota aquesta colla d'ecologistes, verds, pacifistes... Un acaba més que fart de la mateixa història: que si el perill nuclear, que si la contaminació de tot l'oceà... I, doncs, què volen, tornar al temps de les caverne?

–Però la qüestió principal és una altra –va tallar el major Schultz–. Es tracta de saber què hi ha al darrere d'aquesta lluentor en la mar. Una gran part de nosaltres solament coneixem les gravacions que es van poder veure en la televisió, bastant imperfectes, per cert. Què ens en pot dir McLogan?

–D'entrada els diré que tenim, des de hui mateix, huit naus aïllant la zona, delimitant un cercle de dos quilòmetres de radi, al centre del qual hi ha la taca lluenta. Hem decidit tancar-la perquè, com saben, aquelles són aigües internacionals i se'ns podria omplir la zona de vaixells que no hi tenen res a veure. Però, per ara, no hi ha més notícies que el que vostés saben: que alguna cosa llueix a la superfície de l'aigua, que es tracta d'una taca que no s'havia vist mai, que és la primera vegada que hem d'afrontar un fenomen semblant i que, tractant-se d'alguna cosa radioactiva, totes les precaucions són poques.

AGUSTÍN FERNÁNDEZ PAZ. *Les flors radioactives*. Edicions Bromera (adaptació)

8 Contesta aquestes preguntes sobre el text anterior.

- Quins personatges hi intervenen?
- Quin problema ecològic han de resoldre?
- A qui preocupa la radioactivitat?

9 Imagina què és el que origina la taca lluenta a la mar i redacta el fragment de la novel·la en què es descobreix.